

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A szállítások vezetésének kérdése koalíciós haditevékenységek esetén

Dobó Ferenc alezredes

A korszerű hadműveletek sikeres megvívásának egyik alapvető feltétele a szállítások körültekintő és célszerű megszervezése, valamint folyamatos végrehajtása. Bizonyítják ezt a II. világháború tapasztalatai, valamint a közelmúlt idők helyi háborúinak tanulságai. Egyes előrejelzések arra utalnak, hogy korszerű viszonyok között a hadműveletek megvívása jelentős mértékben függhet a közlekedés biztosítási-, a katonai szállítási rendszer fejlettségétől, stabilitásától.¹

Korszerű háborúban a hadműveletek nagy kiterjedése, magas üteme és manőverező jellege döntő módon emeli a katonai szállítások, köztük az anyagi eszköz szállítások mennyiségét.² Ehhez hozzájárul még, hogy a megnövekedett szállítási feladatokat rövidebb idő alatt kell végrehajtani, mivel a hadműveletek előkészítésének és végrehajtásának az ideje lerövidült, a harctevékenységek dinamizmusa és méretei megnöttek.³

A koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregstesthez az anyagi eszközöknek a központhadtápból történő szállításának kiemelt jelentőségű az állandó, folyamatos és rugalmas vezetés.

A szállítások szervezésének és végrehajtásának – követelményeknek megfelelő – vezetése a közlekedési és szállító szolgálat, a közlekedési és szállító katonai szervezetek erőt és eszközeit a kitűzött cél elérésére összefogó, irányító-vezető tevékenység.

Megfogalmazható a szállítások vezetésének fogalma úgy is, hogy az nem más, mint a szállítások előírt mértékben és időben történő végrehajtásának biztosításával kapcsolatban foganatosított intézkedések komplexuma.⁴

A szállítások vezetése a haditevékenységek sikeres megvívása érdekében végzendő bármilyen vezetési tevékenységhez hasonlóan sokoldalú, összetett és bonyolult tevékenység. Különösen vonatkozik ez a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregstesthez történő szállítások vezetésénél.

Ilyen értelemben vizsgálva a szállítások vezetése magába foglalja:

– a katonai szállítások megszervezését és tervezését;

¹ A VSZT közlekedési értekezletének anyaga, Bp. 1973. 00481/1976. MN KSZF. 30. old.

² U.o. 348–349. old.

³ U. o. 31. oldal

⁴ 015/1976. HM számú utasítás, 29. old.

- a szállítással kapcsolatos intézkedések elkészítését és átadását a szállítási szervek, szállító csapatok részére;

- a közlekedési utakon, a be- és kirakó körletekben kialakult helyzetre vonatkozó adatok gyűjtését, tanulmányozását és általánosítását, valamint a katonai szállítások végrehajtására vonatkozó tájékoztatást;

- a katonai közlekedési és szállító szervek, valamint szállítatók, a szállítandó csapatok közötti együttműködés megszervezését;

- a szállításokkal kapcsolatos nyilvántartás és elszámolás vezetését;

- a végrehajtás ellenőrzését, segítségét.

A koalíciós haditevékenységek során a szállítások vezetésének fogalmába tartozó feladatok tartalma a speciális tevékenység következtében néhány vonatkozásban eltér az általánostól. Így a szállítások vezetésénél az együttműködés, a kapcsolattartás az MN szervein túl kibővül a szövetséges csapatokkal, közlekedési és szállító szervekkel történő együttműködéssel.

A több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregstesthez történő szállítások vezetési rendszerének kialakítására több sajátos tényező hat a koalíciós jellegből adódóan az egyéb általános tényezők mellett.

Ilyen sajátosan ható tényező:

- a hadművelati vezetés rendszere, elsődlegesen az, hogy a nemzeti seregstest részére a feladatot a frontparancsnok határozza meg;

- a szövetséges front hadtápsávban a hadművelati hadtáp szervezője és vezetője a front parancsnok hadtáphelyettese. Hatáskörébe tartozik többek között a közlekedési hálózat felhasználásának és helyreállításának kérdése;

- a nemzeti seregstest részére a hadtáp megszervezésére vonatkozó utasításokat, ezen belül az anyagi készletekre vonatkozó meghatározó normatívákat a front parancsnok és a front parancsnok hadtáphelyettese határozza meg;

- az anyagi eszközök meghatározott mennyiségbeni biztosítása a nemzeti központhadtáp készleteiből történik.

A fenti tényezők a szállítások vezetési rendszerének kialakításában egymástól elválaszthatatlanul, kölcsönösen hatva vállalnak részt. Alapot szolgáltatnak a szállítási feladatok meghatározásához és a szállítások végrehajtásának rendjéhez.

Amint már az előzőekből is láthatóvá vált, a szállítások vezetésének a lényege az, hogy a szállítások végrehajtásához megteremtse a kedvező feltételeket, és a végrehajtás a legcélszerűbb formában történjék meg.

A több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregstesthez a központhadtápból történő szállítások vezetésére, az arra vonatkozó elvárásokra is a legteljesebb mértékben érvényesek az elhangzott követelmények. A szállítások megszervezése és végrehajtása alapvető változatai közül az adott helyzetnek legmegfelelőbb kiválasztásával párhuzamosan a korszerű módszerek alkalmazása lehetőséget teremt a szállítások végrehajtásának gyorsítására, az anyagáramlás sebességének növelésére. A szállítások vezetése rendjének is ehhez kell alkalmazkodnia, ezt a célt kell szolgálnia.

A nemzeti seregstesthez a központhadtápból történő közvetlen szállítási kapcsolatok megteremtése esetén, amely igen sok előnyt jelent és lehetővé teszi a korszerű szállítás-szervezési módszerek alkalmazását, a szállítások vezetését is ehhez igazítva kell kialakítani.

A központhadtápból a nemzeti seregstesthez történő közvetlen szállításoknál, amelyek a különböző szállítási ágazatok komplex alkalmazásával és a korszerű

szállítási módszerekkel valósul meg, követelményként jelentkezik a szállítások vezetésének új oldalról történő vizsgálata, új vezetési módszerek kialakítása.

A vezetési rendszer vizsgálatánál abból a tényből célszerű kiindulni, hogy a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregesthez a központhadtápból történő szállítások vezetése a központhadtáp felsőszintű vezetési szervénél, vagyis az MN hadtápfőnök követelményei és irányelvei alapján az MN Közlekedési Szolgálat Főnökségről (MN KSZF) történik.

A szállítások követelményeknek megfelelő vezetéséhez jól kialakított és zavartalanul működő szállítás vezetési rendszer szükséges, amely megfelel a koalíciós jellegből adódó speciális igények, feladatok megoldásához is.

A szállítások vezetéséhez elsősorban jól működő, központi tervező és irányító szervre van szükség, amely az MN KSZF-ségen tevékenykedik. Feladatai sokoldalúak, bonyolultak. *Cimzavakban a következőkben foglalatok össze:*

- követelmények fogadása az MN felsőszintű vezetési szerveitől a hadművelési és mozgósítási szállításokra, valamint az anyagi eszköz szállításokra; az Egyesített Parancsnokságtól vagy a hadszíntér főparancsnokságtól az ország területére lépő szövetséges szállításokról;

- igények fogadása a koalíciós front parancsnokától (parancsnok hadtáphelyettesőtől) a nemzeti seregest ellátására vonatkozóan;

- igények gyűjtése az anyagellátó HM szervektől, azokkal való szoros együttműködés;

- a szállítások tervezése során, valamint a szállítási igények átadásánál, azok feldolgozásánál szoros együttműködés a KPM-mel;

- feladatok meghatározása a seregestek és a központhadtáp szállító katonai szervezetek felé.

Ezen feladatok megoldásához a jelenlegi szervezeti rend és módszerek nem látszanak teljes egészében kielégítőnek. Jelenleg a szállítások tervezése az MN felső vezetésében három – alapvetően jól elkülöníthető – területen és munkafázisban történik.

Ezek:

- az MNHF-ség törzse készíti az általános, nagybani szállítási tervet. Ez alapján készül az MNHF szállítási intézkedése, követelménye. Ebben a követelményben szállítási ágazatonkénti meghatározásban jelentkezik a szállítási feladatok;

- a nagybani szállítási terv, az egyes szállítási ágazatokra történő elosztás alapján az anyagellátó HM szervek tervezik a feladataikat és részletes szállítási igényeket készítenek;

- az MNHF-ségi követelmények és az anyagellátó szervek részletes igénylései alapján a különböző szállítási ágazatok igénybevételének tervezése-szervezése. Ezt a tevékenységet az MN KSZF-ség végzi, amelynek eredményeként kerülnek végrehajtásra a szállítások. Fontos kérdésként kell kezelni megfelelő tartalék kapacitás és idő képzését az előre nem látható sürgős szövetséges szállítások végrehajtására.

A gyakorlatok tapasztalatainak elemzése során olyan következtetés vonható le, hogy a haditevékenységek felgyorsult ütemének jelen szállítási tervezési mechanizmus már nem felel meg. A viszonylagosan elkülönülő munka elhúzódik, egymástól függő adatokra kell várni. Akadályozzák a munkát az elkülönült, viszonylag távoli települési-, és munkahelyek, a decentralizált vezetés és még több

általános vagy helyi tényezők. Mindezek összességében azt eredményezik, hogy sokszor alakul ki időzavar és az intézkedések, igénylések nem érkeznek időben a végrehajtókhoz.

Szükségesnek látszik a szállítás tervezési rend és mechanizmus korszerűsítése. A gyakorlatok tapasztalatainak feldolgozása és elméleti vizsgálódások alapján *a következő felépítés látszik célszerűnek a szállítások szervezéséhez, előrelátó, folyamatos és megbízható vezetéséhez:*

- integrált szállítás-tervező csoport, amely egy keretbe helyezve végzi a szállítások különböző ágazatonkénti tervezését, együttműködik a különböző katonai, népgazdasági (polgári) szervekkel;
- az intézkedések, tervfeladatok kidolgozását és eljuttatását végző csoport a seregtettek, a végrehajtók részére, amely egyben készíti az összefoglaló jelentéseket, kidolgozza a különböző javaslatokat;
- diszpécser csoport, amely az információk gyűjtését, a helyzet nyilvántartását és az irányítást végzi;
- operatív csoportok, állandó vagy időszakos kiküldésre, így a különböző anyagi bázisokhoz; a hadszintér főparancsnoksághoz; nagyobb mérvű hadművelési és mozgósítási szállításoknál az MNVK-hoz; továbbá a KPM-hez.

Ide sorolható, bár a szállítás tervezési tevékenységen túllépő az a feladat, hogy állandó kapcsolatot szükséges tartani a szomszédos szövetséges országok katonai közlekedési szerveivel. Ez legcélszerűbben úgy oldható meg, ha a képviselőik az MN katonai közlekedési szerveivel együttesen tevékenykednek.⁵

A szállítások pontosításához állandó kapcsolat szükséges a front hadtáppal, illetve közlekedési és szállító szolgálattal. Ez az MN Hadtápfőnökség részéről kikülönített, a front hadtáp vezetésénél működő operatív csoporttal a leghatékonyabb, amelybe megfelelő közlekedési és szállító szakállomány is tartozik.

A szállítások hatékony vezetése a szállítások megbízható tervezése mellett megköveteli a helyszíni beavatkozást, az állandó információ gyűjtést és továbbítást a szállítást tervező és vezető központi szervek felé.

Hogyan lehetséges ennek a megoldása? Operatív csoport kiküldése látszik célszerűnek abba a körletbe, ahol a szállítások zöme a vasúti szállítási ágazatról átrakásra kerül a gépkocsi szállítási ágazatra és ahol a szállítmányok átcsoportosítása is történik. Itt kerülnek végrehajtásra a gépi rakodó eszközökkel történő rakodások is. Mindez a kirakó állomások körletében történhet. Ide szükséges kiküldeni a központhadtáp vagy a központhadtáp előretolt lépcső felsőszintű közlekedési vezetőszervének a képviselőit.

A szállítások tervezésének, illetve vezetésének egy-egy célszerű vázlata *az 1. és 2. számú ábrákon* kerül bemutatásra.

A javasolt megoldáshoz a megvalósítás feltételei a jelenlegi szervezetek célszerű átcsoportosításával megteremthetők.

A szállítások tervezésével, vezetésével szorosan összefügg a katonai közlekedési szervek kapcsolattartása a KPM-mel, illetve a közlekedési és szállító vállalatokkal (MÁV, VOLÁN TRÖSZT, MAHART, MALÉV stb.). A jelenlegi gyakorlat szerint jónéhány felsőszintű katonai szervezet tart közvetlen kapcsolatot közlekedési témában a KPM-mel.

⁵ Dr. Deák P.: A MN hadtápjának hosszabbtávú fejlesztése. (Doktori értekezés) 180/0241 MNHF, 1980. 176. old.

Ezen szervek néhány kiemelt fontosságú és ebből adódóan koordinált témán kívül közvetlen kapcsolatot létesítenek a KPM szerveivel. Következésképpen a katonai közlekedésért és szállításért békében és háborúban felelős MN KSZF-ség nem ismer számos ily módon rendezett témát. Így például előadódhat, hogy a haditevékenységek esetén meghatározó jelentőségű ideiglenes átrakó körletek témájában más szerv tart kapcsolatot, holott az ország területén történő mindenemű katonai szállítás tervezője, szervezője az MN KSZF-ség. De több más példával is lehetne folytatni a bizonyítást.

Az ilyen jellegű többszörös kapcsolattartás a felsőszintű katonai vezetőszervek tevékenységének nem kellő egyeztetése mellett azért sem fogadható el, mert nem lehet a KPM Katonai Főosztályra hárítani ezt az egyeztető tevékenységet. Hozzá kell ehhez tenni, hogy nem ritkán a kapcsolat ezen szerv kiiktatásával valósul meg. Ez a munkastílus haditevékenységek esetén, koalíciós viszonyok között, amikor nagyobb mérvű központosítás szükséges a kellő időbeni és megalapozott döntésekhez, nem célravezető. A HM felső vezetésében a vezérkarifőnök és a hadtápfőnök követelménytámasztó jogkörének megtartása mellett egy szerv hatáskörébe kell a közlekedéssel kapcsolatos minden kérdés koordinálását utalni. Ugyancsak ennek a szervnek kell a jogot megadni a KPM-mel való kapcsolattartáshoz. Ezzel a célszerűségnek megfelelően kialakul az egysatornás együttműködési-, kapcsolattartási rend. Felmerül a kérdés, melyik szerv végezze. A Vezérkaron a Hadművelleti Csoportfőnökség az MN hadművelleti vezetése miatt ezt a feladatot nem vállalhatja. Más szerv hatáskörébe ezen feladat nem sorolható. Egyértelmű, hogy az MN KSZF-ség jog- és hatáskörébe tartozik. Az MN részéről a közlekedési biztosítási és szállítási feladatoknál – ezen belül az igénybevételek tervezésénél – a kapcsolattartást a vezérkar követelményei, irányelvei alapján az MN KSZF-ség végezze mint az erre hivatott szerv. Ennek a szervnek kell végezni a többi katonai szervekkel az egyeztetést, amelyek alapján képviseli az MN érdekeit és egyben megvalósul az egysatornás rendszer.

Bár általános követelmény, de célszerű megemlíteni a következőt: fontos feltétel, hogy a mind nagyobb követelményeknek a vezetés, a gépesítés megfelelően. A tervezés kis-, de elsősorban közép-gepek alkalmazása nélkül mindinkább nehézkessé válik. Szükséges kellő eszközök biztosítása az információk áramlásához, az adatok gyűjtéséhez, az utasítások továbbításához. Nem engedhető meg, hogy a szállító katonai szervezetek a személyi állomány pihenőjén, a technika karbantartásán kívül akár csak egy percet is feladatra várakozással töltsenek el.

A szállítások szilárd, rugalmas és folyamatos vezetésének következő fontos feltétele a megbízhatóan működő híradás. Ez különösen ilyen összetett tevékenységben nélkülözhetetlen. Erre a célra fel kell és fel lehet használni a híradás minden lehetséges területét – a már békében kiépített, titkosított híradási rendszertől a katonai gépkocsi utak híradásáig. De nemcsak a katonai szervezetek híradása fontos, hanem a KPM különböző szervezeteivel való híradás is.

Ezen követelményeknek csakis a már békében jól előkészített híradás felel meg. Igazolják ezt Szokolovszkij, a Szovjetunió marsalljának szavai: „A háború alatt az ország vezetését biztosító híradást, a békeidők híradó rendszeréhez viszonyítva, nem lehet úgy tekinteni, mint valami újat. A béke és a háború időszakának híradását a szigorú folytonosság elvén kell felépíteni.”⁶

⁶ Szokolovszkij: Hadászat, Zrínyi Kiadó, Bp. 1964. 500 old.

Célszerűnek látszik összefoglalásként néhány következtetést levonni:

1. Az anyagi eszközök szállításánál, a folyamatosság biztosításánál is kiemelt jelentőségű a vezetés. Annál is fontosabb e kérdés, mivel a kapcsolattartás több esetben szétdarabolt, nem kellő az összebangoltság.

Új módszerek szükségesek a vezetés terén is, egyezően a szállítás korszerűsítésének az irányjaival.

2. A vezetés rendjének kialakítására meghatározó hatással bír a koalíciós jellegből adódó sajátosság. A vezetési rend, tevékenység kialakításánál ezt feltétlenül figyelembe kell venni.

3. A szállítás tervezési tevékenységben célszerűnek látszik az integrált szállítás tervezési rendszer megvalósítása a tevékenység gyorsítása, a felesleges fázisok kiiktatása érdekében.

4. A több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregesthez a központhadtápból történő szállítások folyamatos, rugalmas és szilárd vezetési rendjének korszerűsítéséhez – az MN többi szállításaival összhangban – *a következő területek látszanak elsődlegesnek:*

– célszerű módon kialakítani a felsőszintű vezető szervet a feladatok alapján;

– hatékonyabbá tenni az együttműködést az anyagellátó szervekkel, a szövetségekkel és nem utolsó sorban a KPM szervekkel. Ez utóbbival a kapcsolattartást egysatornássá kell tenni;

– operatív csoportot működtetni az átrakások körletében;

– fontos feltétel a vezetés korszerűsítéséhez a gépesítés;

– szerepének megfelelő jelentőséget kell kapnia a megbízható híradásnak a szállítások vezetésénél.

(Az ábrák a folyóirat végén találhatóak).